

Acte d'inauguració del curs acadèmic 2019-2020

Discurs col·laboratiu de la Universitat de Girona

UNA INTRODUCCIÓ.

Aquest és el segon any que llegim un text col·laboratiu en el qual han participat tots els estaments de la Universitat per debatre, exposar idees i plantejar propostes a l'entorn d'una temàtica que ens afecta a totes i a tots. Homes i dones de la UdG han volgut dir la seva sobre "La dona a la Universitat", l'assumpte central d'aquesta inauguració de curs.

Mary Beard, una de les pensadores feministes amb més autoritat, explica a *La veu pública de les dones* que a L'Odissea, quan Penèlope vol intervenir en una assemblea, el seu fill Telèmac li retreu que "això de parlar i de fer-ho amb autoritat és cosa d'homes". És el primer testimoni escrit d'una invisibilitat de segles. I estem disposades a derruir-la.

LA DEFENSA DELS DRETS. UNA IGUALTAT REAL.

El moviment feminista – tal com es diu en la presentació de la proposta participativa – està experimentant un creixement notable a la Universitat, al nostre país i al món. Gràcies a la sororitat, defensem un objectiu que tenim en comú, la defensa dels nostres drets com a col·lectiu. Estem convençudes que només fent xarxa podem arribar lluny.

Estem davant uns quants reptes crucials, que ens interpel·len com a col·lectiu, com a institució, i també a títol individual: defensa dels drets, visibilitat del talent femení, perspectiva de gènere, educació, sensibilització i acció.

Ja és hora que de veritat treballem i col·laborem per aconseguir la pau, una vida amb bona qualitat a la terra i una vida de llibertat per dones i homes. Això, només ho aconseguirem si treballem junts: dones i homes.

Diu una professora que advoca per una igualtat efectiva i no retòrica:

El que és cert que les dones en aquest moment encara no hem aconseguit la igualtat d'oportunitats perquè els paranys patriarcals i masclistes -

sovint inconscients- fan que en tantíssimes situacions passin per davant els homes.

Sense oblidar, com adverteix un professor que

el concepte d'igualtat de gènere, de vegades, cau en una concepció de binarisme de gènere. Hauríem d'integrar totes les formes de gènere en el concepte d'igualtat, que superi el fals binarisme home – dona.

O, com indica una seva companya:

En un món canviant com el que estem vivint ja no es pot parlar de home i dona com a dos únics gèneres. La igualtat ha de ser el reflex dels mateixos drets i deures entre persones.

“Igualtat” és potser la paraula més utilitzada en aquest fòrum de participació. Però admet matisos i lectures diferents i, sobretot, implica un canvi radical d'actitud que promogui una justícia efectiva. Argumenta un professor que...

La igualtat de gènere és una qüestió de justícia social.

I destaca la capital importància de l'educació:

Sens dubte l'educació hi té un paper rellevant. El repte per la UdG és desenvolupar per als propers anys un model docent propi que incorpori de forma clara qüestions fonamentals com la igualtat de gènere, però també, la lluita contra la pobresa, la inclusió, la sostenibilitat, entre d'altres.

També ho ratifica una professora:

Parlem dels drets de les persones. Que cap d'elles sigui diferenciada-discriminada per la seva condició sexual i de gènere. Hem de fer-nos sensibles a aquestes formes de desigualtat per poder actuar, estar obertes amb la mirada, obertes al diàleg i a la col·laboració amb altres per actuar.

MÉS ENLLÀ DE LA SENSIBILITZACIÓ, LES ACCIONS.
--

Igualtat implica sensibilització i visibilitat. I, sobretot, accions concretes. Ho afirma una membre del Personal d'Administració i Serveis:

Les universitats han d'anar més enllà de la sensibilització i han de fer una aposta clara i real per canviar les coses. És una gran plataforma per demostrar que creiem en això que diem en els documents. Hi ha d'haver una tolerància zero que acompanyi la sensibilització i la formació.

Es tracta d'una personal responsabilitat en canviar el funcionament androcentrista de la institució.

I com es fa?

Un estudiant considera que...

Més enllà de teoritzar sobre el repte col·lectiu que suposa la igualtat de gènere hem d'acompanyar el discurs amb accions. No ens podem quedar en una declaració (climàtica, antipatriarcal, antiracista, etc) sinó que hem d'actuar.

I posa l'exemple d'un altre company, que, a través de la plataforma SOM proposa la implementació de lavabos inclusius, accions de millora senzilles però efectives, en la línia de "passar del discurs a les accions".

Unes accions que tant corresponen a la institució, des d'una perspectiva simbòlica i efectiva, com al capteniment individual, en un procés que és lent, perquè arrossega un llast de segles, però que és imparable.

UNA SOCIETAT MÉS JUSTA. COMBATRE LA TRADICIÓ AMB UNA PERSPECTIVA DE GÈNERE.
--

El principal escull, com assegura un membre del PDI, és cultural. La nostra tradició cultural està construïda sobre una tradició androcentrista. El combat ha de ser essencialment una empresa cultural que, en alguns casos, deconstrueixi alguns dels principis culturals sobre els que hem edificat el projecte universitari.

Ser crítics amb nosaltres mateixos, perquè "la Universitat ha de contribuir a fer una societat més justa", implica, entre d'altres coses proposar canvis radicals, com ara l'assumpció real i l'aplicació efectiva de la perspectiva de gènere en l'àmbit de la docència universitària. És un tema debatut en profunditat. Una professora diu que "avui és una assignatura pendent i un repte col·lectiu. Existeix un catàleg de mesures eficients que caldria implementar per tal de corregir la ceguesa de gènere a la universitat".

"És important tenir en compte", conclou una companya del PDI, "no només què es diu, sinó com es comunica. Un llenguatge més inclusiu, donar més visibilitat a les teoritzacions i accions feministes i presentar noves masculinitats.

Una altra professora reconeix que les coses es mouen, però, al mateix temps, avisa que "la institució ha de fer per maneres de dotar-nos de la suficient formació i eines per fer-ho".

Una quarta col·lega del personal docent rebla el clau amb contundència:

“Cal garantir”, afirma, “que el respecte a la diversitat sexual i de gènere és un objectiu central en la docència universitària. Ara la pregunta que ens cal fer és: ¿sap el professorat què és una docència amb perspectiva de gènere? La meua impressió és que no. Una gran part del professorat no té coneixement ni formació sobre que vol dir ensenyar en perspectiva de gènere. Ens cal modèstia i com a professorat tenir el coratge de saber que ens cal formar-nos per repensar el contingut de la nostra docència universitària i el coneixement científic per garantir una docència no androcèntrica, inclusiva i justa socialment.

En el camp dels detalls i les accions concretes, una professora argumenta sobre la maternitat:

“La UdG ha pres una iniciativa molt positiva per a les dones que van ser mares, i es tracta de l'excepció docent per a la intensificació en recerca després d'un permís per maternitat. Segons una altra docent, però, el sistema post-universitari deixa sovint les dones en una situació molt més precària que la dels homes. I de vegades, les dones claudiquen. M'agradaria que els mateixos recursos i la mateixa cura que es té amb les que encara no han entrat a la Universitat es tingués amb les postgraduades.

Aquest és el punt on expressa la seva opinió un professor que defensa que “fins arribar a nivell de doctorat hi ha igualtat de gènere. Els problemes comencen en la formació postdoctoral. Si un/a investigador/a vol continuar la carrera científica i acadèmica se li demana que faci una estada postdoctoral a l'estranger d'un mínim de dos anys. Segurament que això desanima força investigadores i hem de pensar solucions per superar aquesta situació i assolir la igualtat de gènere en totes les escales del professorat”.

En un diàleg certament interessant i productiu, un seu col·lega advoca per solucionar el problema d'arrel: “Quines accions es poden prendre? ¿Es tracta d'un rol associat a un gènere la funció principal de formar una família?. L'anomalia s'hauria o es podria corregir en termes de conciliació laboral/familiar en el moment en què això també fos un problema per als homes. ¿Per què no és un problema l'estada postdoctoral de dos anys per als homes? Doncs cal canviar això, la resposta és aquesta.

CONQUERIR L'ESPAI, FÍSIC I CONCEPTUAL

Parlem de nou de situacions culturals, de lloses que s'arrossegueu des de fa segles, d'aquella “hubris” a què es referia Vivien Gornick, una prepotència masclista a la qual s'enfronta la necessitat de “conquerir i ocupar espai, físic i conceptual”.

Així ho explica una professora:

Queda molta feina per fer per poder parlar d'igualtat de gènere. Per un costat, calen accions visibles i reivindicatives. Per l'altre, cal una mena d'estat d'alerta permanent, per fer evidents les desigualtats que prenen forma de quotidianitat, simplement perquè sempre han estat així... S'ha de fer un esforç per practicar una mena d'*estranyament*, de deshabitució de les situacions, per observar-les des de fora i preguntar-se si allò que passa cada dia, o que sempre ha passat, és "innocent" o bé evidència de forma flagrant una desigualtat de gènere. En la formació, a tots nivells, en totes les etapes, hem d'ajudar a assolir aquesta mirada analítica i crítica.

Una altra companya afirma que “el propòsit hauria de ser individual. Quan compartim experiències, quan vivim a la facultat, ¿realment no protagonitzem micromasclismes? Reflexionem i fem un treball individual. Aprenem a viure en igualtat.”

I encara es rebla més el clau de l'assetjament i la violència masclista:

Fixem-nos en el tracte, les actituds davant als nostres iguals. Això és el que cal reforçar, evitar actituds masclistes que vivim dia a dia a la nostra universitat, a les aules, als campus. Això només és possible fent visible determinades conductes i actituds, censurant-les, denunciant-les, en definitiva ser agents de canvi dins i fora de la universitat.

I un company assegura que “som els homes els que solem, de forma brutalment majoritària, perpetuar les desigualtats i la violència. Cal que els homes que formen part del PDI donin un pas endavant i es posicionin a favor de la igualtat”.

En aquest punt, caldria preguntar-se quina presència real tenen les dones en el dia a dia acadèmic.

Hi ha més llicenciades i més professores. Però hi ha menys catedràtiques, menys deganes, menys rectores. Hi ha menys enginyeres. Menys científiques. La Universitat està dissenyada al marge de les dones.

En l'àmbit de la Salut, per exemple, com afirma una professora de Medicina, les aules estan plenes de dones i, a mesura que escalem en posicions de responsabilitat, gestió i lideratge, el percentatge s'inverteix”.

L'EMPODERAMENT FEMENÍ

És una crítica contundent que es confirma amb altres aportacions de professores, en el sentit de reclamar “l'empoderament femení com una responsabilitat que tenim: hem de presentar-nos als càrrecs que majoritàriament ocupen els nostres companys homes”. O, en un to més genèric i amb perspectiva de futur: “hem d'ajudar a les vocacions

científiques, tecnològiques, humanístiques, etc. sempre amb la perspectiva de gènere a vista. I, en un entorn més concret, el dels reptes relacionats amb l'emprenedoria, "cal ser capaces, com a institució educativa, de canviar els estereotips i els rols adquirits". Sense oblidar, com reivindica una estudiant, que "una universitat que busca la igualtat també ha de procurar una mirada femenina: més cooperativa, més integradora, més pacient, més connectada amb el que és quotidià".

Per acabar, però, parlem en positiu. Són les accions les que marquen una línia a seguir, més enllà de les proclames i les bones intencions, com ara les propostes sorgides de la Facultat de Dret per revisar els plans d'estudi o "la participació de professorat en la revisió de la legislació civil catalana per a introduir-hi la perspectiva de gènere".

Si les dones representem el 51% de la humanitat, ¿per què la presència mediàtica femenina és només del 24%? ¿Com combatre aquesta invisibilitat, amb una informació més precisa, emesa des de la perspectiva de gènere, i utilitzant un llenguatge no sexista?

Les investigadores de la UdG, assegura una membre del PAS, capgiren les estadístiques de manera espectacular. Aquest any, de totes les col·laboracions que s'han establert amb els mitjans, el 60% han estat veus femenines. Celebrem aquesta paritat i, sobretot, celebrem l'empoderament, la passió per divulgar el coneixement i les ganes d'analitzar la realitat a través dels seus ulls d'investigadores.

AMPLIFICAR LA VEU

El moviment està candent als carrers. La universitat no pot combatre en solitari. Hem d'aprofitar el ressò que pot donar la universitat per amplificar la veu del moviment feminista. Com escriu Virginie Despentes, "el feminisme és una aventura col·lectiva: per a les dones, per als homes i per als altres".

Girona, 3 d'octubre de 2019

Lectura del discurs col·laboratiu a càrrec de l'estudiant Alba Artés.